

UDC 378.147:378.22

DOI 10.35433/pedagogy.3(118).2024.5

IMPLEMENTATION OF THE COMPETENCE APPROACH IN THE PEDAGOGICAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS IN INSTITUTIONS OF HIGHER AND VOCATIONAL PRE-HIGHER EDUCATION

S. S. Vitvytska*

The article analyzes the concept of "competence", reveals the essence of the competence approach to the training of future teachers of higher and vocational pre-higher education in the process of studying higher school pedagogy. The interrelationship of the concepts of competence, competency, readiness of a master's degree graduate (a future teacher of higher and vocational pre-higher education) is considered. Competence of a Master of Education is defined as the ability to use knowledge, skills and abilities, personal qualities, attributes and experience in specific practical activities, as well as to be responsible for one's duties. Competence is considered as a range of attributes and requirements for a teacher at a higher education institution. Mastery of competencies by the future Master of Education ensures the implementation of a number of competencies that meet the requirements for professional activity and the fulfillment of the teacher's responsibilities and duties. The result of pedagogical training of specialists should be the readiness for innovative pedagogical activity, which is interpreted as a complex dynamic personal multi-component education, which includes a target component (professional-pedagogical orientation); basic (pedagogical abilities); operational (competencies). The main directions of implementation of the competence approach are characterized, which include: humanization, pedagogy, individualization, creation of an adaptive educational and developmental environment, activation of the educational and cognitive activity of applicants of the second (master's) level of higher education, increasing the level of responsibility for choosing a teaching profession and performing the functions of a higher education teacher and vocational pre-higher education; the content of each direction is revealed in the context of the modernization of pedagogical training of higher education graduates – master's students in the conditions of transformation, digitalization of Ukrainian society and education. Some aspects of the introduction of modern innovative technologies, implementation of interdisciplinary ties in the teaching of pedagogical disciplines are reflected.

Keywords: *competence, competence approach, humanization, pedagogy, individualization, adaptive educational and developmental environment, pedagogy of higher education, Master of Education, teacher.*

* Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
vitvucka.svitlana@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9541-2635

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

С. С. Вітвицька

У статті проаналізовано поняття "компетентність", розкрито сутність компетентнісного підходу до підготовки майбутніх викладачів вищої і фахової передвищої освіти у процесі вивчення педагогіки вищої школи. Розглянуто взаємозв'язок понять компетентність, компетенція, готовність випускника магістратури – майбутнього викладача вищої та фахової передвищої освіти. Компетентність магістра освіти визначено як здатність використовувати знання, уміння й навички, свої особистісні якості, властивості та досвід в конкретній практичній діяльності, відповідально ставитися до своїх обов'язків. Компетенцію розглянуто як коло повноважень та вимог до викладача закладу вищої освіти. Оволодіння компетентностями майбутнім магістром освіти забезпечує реалізацію низки компетенцій, які відповідають вимогам до професійної діяльності та виконанню повноважень наданих викладачу. Результатом педагогічної підготовки фахівців має бути готовність до інноваційної педагогічної діяльності. Готовність тлумачимо як складне динамічне особистісне багатокомпонентне утворення, що включає цільовий компонент (професійно-педагогічна спрямованість); базовий (педагогічні здібності); операційно-діяльнісний (компетентності). Схарактеризовано основні напрями реалізації компетентнісного підходу, до яких віднесено: гуманізація, педагогізація, індивідуалізація, створення адаптивного освітньо-розвивального середовища, активізація навчально-пізнавальної діяльності здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, підвищення рівня відповідальності до обрання педагогічної професії та виконання функцій викладача вищої та фахової передвищої освіти; зміст кожного напрямку розкрито у контексті модернізації педагогічної підготовки здобувачів вищої освіти – магістрантів в умовах трансформації, цифровізації українського суспільства та освіти. Відображено окремі аспекти впровадження сучасних інноваційних технологій, реалізації міждисциплінарних зав'язків у викладанні педагогічних дисциплін.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, гуманізація, педагогізація, індивідуалізація, адаптивне освітньо-розвивальне середовище, педагогіка вищої школи, магістр освіти, викладач.

Introduction of the issue. At the beginning of the XXIst century, Ukraine entered a complex process of its development. The rapid pace of scientific and technical progress, the informatization and digitization of society and education, the introduction of new computer technologies into production, education and everyday life, economic cataclysms, geopolitical instability, military aggression, high levels of population migration – all this exacerbates and actualizes the problem of training highly qualified personnel and, above all, future teachers of institutions of higher and vocational pre-higher education, since it is higher education that prepares the intellectual elite of Ukrainian society, which, in turn, must ensure the quality training of specialists in various professions, branches of science and production. The National Pedagogical School is an important element

Постановка проблеми. На початку XXI століття Україна вступила у складний процес свого розвитку. Стрімкий темп науково-технічного прогресу, інформатизація та цифровізація суспільства й освіти, впровадження у виробництво, освіту й побут нових комп'ютерних технологій, економічні катаклізми, геополітична нестабільність, військова агресія, високий рівень міграція населення – все це загострює і актуалізує проблему підготовки висококваліфікованих кадрів і, перш за все, майбутніх викладачів закладів вищої і фахової передвищої освіти, оскільки саме вища освіта готує інтелектуальну еліту українського суспільства, яка має, в свою чергу, забезпечити якісну підготовку фахівців різних професій, галузей науки і виробництва. Національна педагогічна школа – важливий елемент збереження і розвитку

of the preservation and development of the spiritual elite and the ethnic community. It should become a constructive factor in the evolution of Ukrainian society.

Since the education system in the information society is turning into the main generator of social development, the institutional and structural-functional changes in Ukraine can only be the result of the formation of a new culture, new morality, a new meaningful life orientation and the development of new culture-creating values. Thus, according to all above-mentioned, the task of education is to train literate, competent, competitive specialists with higher education, since the competitiveness of the state and a separate institution of higher education, of each of its graduates, is determined by the level of competence.

Current state of the issue. The works of N. Bibik, L. Vashchenko, O. Komar, V. Lozova, O. Lokshina, O. Ovcharuk, O. Pometun, T. Sorochan, H. Trotsko, and others are devoted to the problem of formation and development of the competence approach in pedagogical education.

Philosophical works of Ukrainian (V. Andrushchenko, I. Ziaziun, V. Kremen, V. Lutai) and foreign scientists (P. Bertalgen, H. Deiva, A. Delson, R. Kidd, Z. Faure, T. Huguen) form the theoretical basis of professional training of future specialists; the higher pedagogical education is studied by V. Lugovoi, V. Lozova, O. Pihota, S. Sysoeva, H. Trotsko, etc.; professional adaptation and moral and legal responsibility of the teacher are investigated by H. Vasyanovych, O. Moroz, E. Pavlyutenkov, R. Khmelyuk; psychological training of teachers is considered by G. Ball, S. Maksimenko, V. Semichenko, T. Yatsenko, etc.; organization of the educational process in institutions of higher education is highlighted by V. Kozakov, T. Sushchenko, etc.; andragogy is studied by N. Nychkalo, L. Turos, S. Vershlovskiy, S. Honcharenko, A. Kuzminskiy, B. Gershunskiy, I. Zyazyun, L. Lukyanova, V. Kremen, S. Sysoeva, L. Khomych, etc.

The problem of humanization of the

духовної еліти, етнічної спільноти. Вона має стати конструктивним фактором еволюції українського суспільства.

У зв'язку з тим, що система освіти в інформаційному суспільстві перетворюється на основний генератор соціального розвитку самі інституційні та структурно-функціональні зміни в Україні можуть стати лише наслідком формування нової культури, нової моралі, нової смисложиттєвої орієнтації та розвитку нових культурностворюючих цінностей. Звідси зрозуміла, що завданням освіти є підготовка грамотних, компетентних, конкурентоздатних фахівців з вищою освітою, оскільки конкурентоспроможність держави і окремого закладу вищої освіти, кожного її випускника визначається рівнем компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі становлення та розвитку компетентнісного підходу в педагогічній освіті присвячені праці Н. Бібик, Л. Ващенко, О. Комар, В. Лозової, О. Локшиної, О. Овчарук, О. Пометун, Т. Сорочан, Г. Троцько та ін.

Теоретичну основу педагогічної підготовки магістрів становлять філософські праці українських (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Лутай) та зарубіжних учених (П. Бертаген, Х. Дейва, А. Делсон, Р. Кідд, З. Фор, Т. Хюген); вищої педагогічної освіти (В. Луговий, В. Лозова, О. Пехота, С. Сисоєва, Г. Троцько та ін.); професійної адаптації й морально-правової відповідальності педагога (Г. Васянович, О. Мороз, Є. Павлютенков, Р. Хмелюк); психологічної підготовки педагогів (Г. Балл, С. Максименко, В. Семиченко, Т. Яценко та ін.); організації навчального процесу в закладах вищої освіти (В. Козаков, Т. Сущенко та ін.); андрагогіки (Н. Ничкало, Л. Турос, С. Вершловський, С. Гончаренко, А. Кузьмінський, Б. Гершунський, І. Зязюн, Л. Лук'янова, В. Кремень, С. Сисоєва, Л. Хомич та ін.)

Проблема гуманізації освітнього процесу як концептуального принципу модернізації змісту вищої освіти, який забезпечує підготовку фахівців з

educational process as a conceptual principle of modernization of the content of higher education, which ensures the training of specialists with developed moral qualities, a humanistic worldview, is reflected in the scientific works of the following scientists: H. Balla, S. Honcharenka, O. Huk, V. Dobrynina, M. Zyazyuna, N. Krasyska, D. Malyar, N. Mykhaylova, I. Smolyuk, I. Pokhilo, M. Romanenko, N. Rudnytska, E. Shiyanova, K. Chasova, S. Yatsenko and others.

Aim of the research is to analyze the essence of the concepts of "pedagogical competence", "competence", "readiness" of the future teacher of higher and vocational pre-higher education for pedagogical activity" and their relationship; characterize the main areas of implementation of the competence approach in the pedagogical training of future teachers of institutions of higher and pre-higher professional education.

Results and discussion. At the beginning of the XXI century and the third millennium, the problem of training pedagogical workers acquires special importance in the context of new changes taking place in the conditions of globalization and integration at the world, international, national and regional levels. The development of higher education in Ukraine is determined in the general context of European integration with an orientation to the fundamental values of global culture. The integration processes taking place in the educational space are characterized by the following trends: the growth of social responsibility of specialists with higher education; the need for the formation of global knowledge among graduates of higher education in order to solve the global problems of humanity; using intellectual potential for profit; improving the training of teaching staff; changing the nature of training and educational programs in higher education institutions; the growth of international mobility of specialists, the importance of higher education, the increase in requirements for the quality of education.

The concept of "quality of education" is broad and multifaceted. The problem of the

розвиненими моральними якостями, гуманістичним світосприйняттям, відображена в наукових працях учених: Г. Балла, С. Гончаренка, О. Гук, В. Добриніна, І. Зязюна, Н. Красицької, Д. Мальяр, Н. Михайлової, І. Смолюка, І. Похило, М. Романенка, Н. Рудницької, Є. Шиянова, К. Часової, С. Яценко та ін.

Мета статті: проаналізували сутність понять "педагогічна компетентність", "компетенція", "готовність майбутнього викладача вищої і фахової передвищої освіти до педагогічної діяльності" та їх взаємозв'язок; охарактеризувати основні напрями реалізації компетентнісного підходу у педагогічній підготовці майбутніх викладачів закладів вищої та передвищої фахової освіти.

Виклад основного матеріалу. На початку XXI століття і третього тисячоліття проблема педагогічних працівників набуває особливого значення у контексті нових змін, що відбуваються в умовах глобалізації й інтеграції на світовому, міжнародному, національному та регіональному рівнях. Розвиток вищої освіти України визначається у загальному контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності загальносвітової культури. Інтеграційні процеси, що відбуваються в освітньому просторі характеризуються такими тенденціями: зростанням соціальної відповідальності фахівців з вищою освітою; потребою формування глобальних знань у випускників вищої освіти для розв'язання глобальних проблем людства; використанням інтелектуального капіталу з метою отримання прибутку; удосконаленням підготовки викладацьких кадрів; зміною характеру навчання та освітніх програм у закладах вищої освіти; зростанням міжнародної мобільності фахівців, значущості вищої освіти, підвищенням вимог до якості освіти.

Поняття «якість освіти» є широким і багатогранним. Проблема якості освіти досліджується багатьма українськими вченими (В. Андрущенко, В. Дзодз, М. Згуровський, В. Кремень, В. Куценко, В. Кушнір та ін.). Якість освіти науковцями досліджується у таких аспектах: якість навчального процесу,

quality of education is studied by many Ukrainian scientists (V. Andrushchenko, V. Dzodz, M. Zgurovsky, V. Kremen, V. Kutsenko, V. Kushnir, etc.). The quality of education is studied by scientists in the following aspects: the quality of the educational process, pedagogical activity, scientific and pedagogical personnel, material and technical base, professional and educational environment, scientific activity, etc.

We consider this problem in the context of training future Master of Education for professional activities.

Quality is a set of characteristics of products or services in terms of their ability to meet established and stipulated standards [4: 1647].

From our point of view, quality is balanced compliance with established standards (norms) of higher pedagogical education, needs, goals, results of direct consumers of educational services (applicants, employers), as well as society's requirements for graduates of higher education institutions (masters) not only for today, but also in the near future.

Modern approaches to the organization of higher education are becoming pragmatic. Many students seek to acquire not only academic knowledge but to master programs that allow them to quickly adapt to the demands of the labor market, be competitive in the economy, and feel confident in society. Some of them combine study and work, not even planning to get an academic degree upon graduation, limiting themselves to mastering certain knowledge, abilities, skills, and acquiring other abilities.

In turn, the state and education providers under such circumstances, first of all, are forced to direct their efforts to achieve the economic and social efficiency of higher education as the main factor in successful socialization and career growth of citizens, ensuring that every student receives a quality education. [3: 243].

Improving the quality of pedagogical training of future Master of Education (teachers of higher and professional pre-higher education) is directly related to the implementation of the competence approach in the educational process. A

педагогічної діяльності, науково-педагогічних кадрів, матеріально-технічної бази, професійно-освітнього середовища, наукової діяльності тощо.

Нами ця проблема розглядається в контексті підготовки майбутніх магістрів освіти до професійної діяльності.

Якість – сукупність характеристик продукції або послуг щодо її здатності задовольнити встановлені та передбачені норми [4: 1647].

З нашого погляду, якість – це збалансована відповідність установленим стандартам (норма) вищої педагогічної освіти, потребам, цілям, результатам безпосередніх споживачів освітніх послуг (здобувачів, роботодавців), а також вимогам суспільства до випускників закладів вищої освіти (магістрів) не лише на сьогодні, але й в найближчій перспективі.

Сучасні підходи до організації вищої освіти набувають прагматичності. Багато студентів прагнуть здобути не стільки академічні знання, скільки засвоїти програми, що дають змогу швидко адаптуватися до вимог ринку праці, бути конкурентноспроможними в економіці, почуватися впевнено у суспільстві. Деякі з них поєднують навчання і роботу, навіть не плануючи отримати по закінченні академічний ступінь, обмежившись опануванням певних знань, умінь, навичок, набуття інших здатностей.

У свою чергу, держава і провайдери освіти за таких обставин, передусім, змушені скерувати свої зусилля на досягнення економічної й соціальної ефективності вищої освіти як головного чинника успішної соціалізації та кар'єрного зростання громадян, забезпечення кожному здобувачеві отримання якісної освіти [3: 243].

Підвищення якості педагогічної підготовки майбутніх магістрів освіти – викладачів вищої та фахової передвищої освіти безпосередньо пов'язані з реалізацією компетентнісного підходу в освітньому процесі. Компетентнісний підхід забезпечує дотримання єдиних вимог до випускників закладів вищої освіти на світовому та європейському ринку праці, відповідність світовим

competent approach ensures compliance with uniform requirements for graduates of higher education institutions on the global and European labor market, compliance with global education standards.

We define the competence of a teacher of a higher and vocational pre-higher education institution as the specific ability of an individual to perform productive activities in a specific subject area, which includes specialized knowledge, abilities and skills, experience of their use in real life, a responsible attitude to the performance of production functions. Competencies that a future teacher should master ensure the implementation of a number of competencies.

In our opinion, the main competencies that master's degree seekers should possess include: psychological, which implements informational-psychological, communicative, perceptive competence; pedagogical, which ensures the implementation of information-pedagogical, operational-research, creative, control-evaluation, organizational, technological competence; professional, which realizes information-subject, operational-active, regulatory-corrective, control-motivational competence; methodical, which implements didactic, speech, procedural, research and search competences; social ensures the implementation of moral, legal, general cultural, worldview, communicative competences; life implements adaptive, deontological, life-creating competence.

The interrelationship of all these components constitutes the readiness of the master of education (MOE) for pedagogical activity at the level of state educational quotas. The readiness of a MOE for pedagogical activity is interpreted as a complex multi-component education, which has a dynamic structure and includes a professional and pedagogical orientation, developed pedagogical abilities, a system of scientific knowledge, abilities and skills, competences and competencies, the mastery of which allows a graduate of the master's degree to carry out productive pedagogical activity.

Implementation of the competency-based approach to the training of future teachers of higher and vocational pre-

стандартам освіти.

Компетентність викладача закладу вищої та фахової передвищої освіти нами визначено як специфічну здатність особистості до продуктивної діяльності у конкретній предметній галузі, яка включає спеціалізовані знання, уміння й навички, досвід їх використання у реальному житті, відповідальне ставлення до виконання виробничих функцій. Компетентності, якими має оволодіти майбутній викладач забезпечують реалізацію низки компетенцій.

На нашу думку, до основних компетентностей, якими мають оволодіти магістранти належать: *психологічна*, яка реалізує інформаційно-психологічну, комунікативну, перцептивну компетенції; *педагогічна*, яка забезпечує реалізацію інформаційно-педагогічної, операційно-пошукової, креативної, контрольної, оцінної, організаторської, технологічної компетенції; *фахова*, що реалізує інформаційно-предметну, операційно-діяльнісну, регулятивно-коригуючу, контрольну-спонукальну компетенції; *методична*, яка реалізує дидактичну, мовленнєву, процесуальну, дослідницько-пошукову компетенції; *соціальна* забезпечує реалізацію моральної, правової, загальнокультурної, світоглядної, комунікативної компетенцій; *життєва* реалізує адаптивну, деонтологічну, життєтворчу компетенції.

Взаємозв'язок всіх цих компонентів становить готовність магістра освіти до педагогічної діяльності на рівні державного замовлення. Готовність магістра освіти до педагогічної діяльності тлумачиться як складне багатокомпонентне утворення, що має динамічну структуру й включає професійну-педагогічну спрямованість, розвинені педагогічні здібності, систему наукових знань, умінь і навичок, компетенцій та компетентностей, оволодіння якими дозволяють випускнику магістратури здійснювати продуктивну педагогічну діяльність.

Реалізація компетентнісного підходу до підготовки майбутніх викладачів вищої та фахової передвищої освіти, на нашу

higher education, in our opinion, includes the following directions: humanization of the educational process; creating an adaptive educational and developmental environment; individualization and pedagogy of the learning process.

Humanization of education is a central component of the new pedagogical thinking, which involves reviewing and re-evaluating all components of the pedagogical process in terms of their humanizing function.

The principle of humanism is fundamental for a teacher, as well as the pedagogical morality. Humanism as a socio-political, pedagogical direction was formed during the Renaissance. According to the general definition of scientists, the first humanist was Francesco Petrarch – a brilliant Italian poet and thinker, a leader of the spiritual culture of the Renaissance. According to his views, humanism is a true belief in man, their capabilities, a new picture of the world, innovative attitude to the everything. Thus, humanism is a new worldview, awareness of the fullness of man's greatness, their ability to understand and reclaim for their own good all the cultural wealth and diversity of the environment, with which man is inextricably linked, they are "the node, the center of the world, the creator of their own life". Humanism is not just humanity, but everything the humanity inherent in an educated person. Such an educated person is a teacher-educator, whose calling is to form personalities, individualities, based on the principle of pedagogical humanism. Where this principle begins to act, the teacher's indifference and apathy ends. The principle of humanism implies love, respect for human rights and freedoms. A true teacher is always aware that a person-personality can only arise in freedom. Unfreedom, arbitrariness, creates slaves. This opinion was wisely and convincingly expressed by the Ukrainian thinker, teacher, poet Hryhorii Skovoroda: "What is freedom? What is the good in it? They say that it is golden? Because the knife is inexhaustible: after comparing all the gold against freedom, it is nothing more than a quagmire..." Therefore, freedom is considered of a higher value; it is a way of

думку, включає наступні напрями: гуманізація освітнього процесу; створення адаптивного освітньо-розвивального середовища; індивідуалізація та педагогізація процесу навчання.

Гуманізація освіти – центральна складова нового педагогічного мислення, яка передбачає перегляд, переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу у світлі їхньої людинотворчої функції.

Принцип гуманізму є основним для педагога, педагогічної моралі. Гуманізм як соціально-політична, педагогічна течія сформувалася в епоху Відродження. За загальним визначенням науковців першим гуманістом був Франческо Петрарка – геніальний італійський поет і мислитель, велет духовної культури епохи Ренесансу. Згідно з його поглядами, гуманізм – це справжня віра в людину, її можливості, новий погляд на світ, нове ставлення до світу. Таким чином, гуманізм – це новий світогляд, усвідомлення повноти величі людини, її здатності зрозуміти і повернути собі на благо все культурне багатство і розмаїття довкілля, з яким людина пов'язана нерозривно, вона «вузол, центр світу, творець власного життя». Гуманізм – це не просто людяність, а людяність, що притаманна освіченій людині. Такою освіченою людиною і є викладач-педагог, який покликаний формувати особистості, індивідуальності, спираючись на принцип педагогічного гуманізму. Там, де починає діяти цей принцип, закінчується байдужість, апатія викладача. Принцип гуманізму передбачає любов, повагу прав і свобод людини. Справжній педагог завжди свідомий того, що людина-особистість може відбутися лише у свободі. Несвобода, свавілля, породжує рабів. Цю думку мудро і переконливо виразив український мислитель, педагог, поет Григорій Сковорода.

"Що є свобода? Добро в ній, яке є? Кажуть, неначе воно золотее є? Ніж бо незлотне: зрівнявши все золото проти свободи воно лиш болото".

Отже, свобода – це вища цінність, це спосіб буття і творчості людини. Принцип педагогічного гуманізму пронизує ідею, яку сформулював А. Макаренко у такій

being and creativity of a person. The principle of pedagogical humanism pervades the idea formulated by A. Makarenko in the following way: "...as many requirements as possible for a person, at the same time, as much respect for him as possible. It is obvious that the teacher's moral demands on students are not an end in themselves, but a means of spiritual formation of the student's personality, formation of his moral position, orientation towards positive moral activity..."

Pedagogical practice is rich in numerous examples of the unity of moral requirements and tact, the teacher's sensitive attitude towards students. Therefore, the subject-object approach, which has dominated for a long time in institutions of higher education, should be replaced by the subject-subject approach. The subject-subject nature of the organization of the educational process directs the attitude of the teacher and students to an active search for mutual understanding, penetration into the world of feelings and experiences. Under such conditions, according to V. Sukhomlynskyi, the focus of "man on man" takes place. The principle of humanism should work together with the principle of optimism. Pedagogical optimism is not compatible with any monotony, lethargy, passivity of the educational process. Real humor, emotions should be present in the teaching of all academic disciplines.

The problem of humanizing the educational environment in institutions of higher education is urgent and important in connection with a number of circumstances that have developed in Ukrainian society and in the world as a whole. Creating a humane environment in institutions of higher education is a necessary factor in the development of a harmonious personality.

The concept of "environment" is multidimensional, which is why we find several definitions of it in different sources. Thus, in the Great Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language, edited by V. Busel, the environment is defined as a set of people connected by common living conditions, occupations, and interests [4:

способ: якомога більш вимог для людини разом із тим, якомога більше поваги до неї. Очевидно, що моральна вимогливість викладача до здобувачів не самоціль, а засіб духовного становлення особистості здобувача, формування її моральної позиції, орієнтація на позитивну моральну діяльність.

Педагогічна практика багата чисельними прикладами єдності моральних вимог і тактовності, чуйного ставлення викладача до здобувачів. Отже, суб'єкт-об'єктний підхід, який домінує тривалий час у закладах вищої освіти, має бути замінений на суб'єкт-суб'єктний. Суб'єкт-суб'єктний характер організації освітнього процесу скеровує установку викладача й здобувачів на активний пошук взаєморозуміння, проникнення у світ почуттів і переживань. За таких умов і відбувається, за словами В. Сухомлинського, спрямованість людини на людину. Принцип гуманізму має діяти разом з принципом оптимізму. Педагогічний оптимізм не сумісний із будь-якою одноманітністю, в'ялістю, пасивністю освітнього процесу. Справжній гумор, емоції мають бути присутні у викладанні всіх навчальних дисциплін.

Проблема гуманізації освітнього середовища у закладах вищої освіти є актуальною й важливою у зв'язку з низкою обставин, що склалися в українському суспільстві і цілому в світі. Створення гуманного середовища у закладах вищої освіти є необхідним фактором розвитку гармонійної особистості.

Поняття "середовище" є багатовимірним, саме тому у різних джерелах знаходимо кілька його смислових визначень. Так, у Великому тлумачному словнику сучасної української мови за редакцією В. Бусела навколишнє середовище визначається як сукупність людей, пов'язаних спільністю життєвих умов, занять, інтересів [4: 1309]. У більш загальному розумінні середовище різними авторами розглядається як: навколишній соціальний простір; зона безпосередньої активності індивіда, його найближчого розвитку та діяльності У сучасній

1309]. In a more general understanding, the environment is considered by various authors as: the surrounding social space; the zone of immediate activity of the individual, their closest development and activity. In modern psychological and pedagogical literature, we often encounter the term "educational environment". The influence of the educational environment on the formation of personality, the essence of the concept, its structure is reflected by many domestic (N. Bakhmat, L. Sydoruk, V. Yagupov, O. Yaroshynska, etc.) and foreign scientists (E. Fromm, K. Jung, etc.). N. Bakhmat, L. Sydoruk claim that the adaptive educational environment of a higher education institution is an innovative pedagogical system purposefully created on the basis of modern pedagogical, information-communication and inclusive technologies, methods and integrations of computer-oriented tools with information-resource support, which is designed to adapt the modern educational process to the capabilities and needs of those seeking higher education, including for persons with disabilities. [1: 17-25]. In the context of our research, the definition of N. Hontarowska, which interprets the concept of "educational environment" as a set of objective external conditions, factors, and social objects necessary for the successful functioning of education, is the most applicable. This is a system of influences and conditions of personality formation, as well as opportunities for its development, which are contained in the social and subject environment [6].

From our point of view, an adaptive educational environment is a holistic, qualitative characteristic of the internal life of an educational institution, which is determined by a specific goal, tasks that the educational institution sets before itself and decides in its activities. It manifests itself in the choice of means by which this activity is carried out and meaningfully evaluated according to its effect on the personal, social, and intellectual development of the education seekers.

An adaptive educational environment should be considered as a set of information resources of an educational

психолого-педагогічній літературі частіше зустрічаємо термін "освітнє середовище". Вплив освітнього середовища на становлення особистості, сутність поняття, його структура відображена у багатьох вітчизняних (Н. Бахмат, Л. Сидорук, В. Ягупов, О. Ярошинська та ін.) та зарубіжних учених (Е. Фромм, К. Юнг та ін.). Н. Бахмат, Л. Сидорук стверджують, що адаптивне освітнє середовище закладу вищої освіти – це інноваційна педагогічна система, цілеспрямовано створена на основі сучасних педагогічних, інформаційно-комунікаційних та інклюзивних технологій, методів та інтеграцій комп'ютерно-орієнтованих засобів з інформаційно-ресурсним забезпеченням, яка призначена для адаптації сучасного освітнього процесу до можливостей і потреб здобувачів вищої освіти, у тому числі для осіб з інвалідністю [1: 17-25]. У контексті нашого дослідження найбільш застосовним є визначення Н. Гонтаровської, яка трактує поняття "освітнє середовище" як сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти. Це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться у соціальному і предметному оточенні [6].

З нашого погляду, адаптивне освітнє середовище є цілісною, якісною характеристикою внутрішнього життя освітнього закладу, яка визначається конкретною метою, завданнями, що ставить перед собою заклад освіти і вирішує у своїй діяльності. Вона проявляється у виборі засобів, за допомогою яких ця діяльність здійснюється та змістовно оцінюється за її ефектом в особистісному, соціальному, інтелектуальному розвитку здобувачів.

Адаптивне освітнє середовище має розглядатися як сукупність інформаційних ресурсів освітнього закладу, технологій навчання і забезпечення освітнього процесу, реалізованих на основі єдиних принципів побудови та концепцій. Таким чином, освітнє адаптивне середовище у закладі вищої освіти є системою умов, впливів,

institution, learning technologies and provision of the educational process, implemented based on unified principles of construction and concepts. Thus, the educational adaptive environment in the institution of higher education is a system of conditions, influences, means of educational activity, as well as potential opportunities for the harmonious development of the individual.

An adaptive educational environment has its own structure. However, there is practically no unified approach to the definition of structural components. Based on the preliminary analysis of the developed scientific sources regarding the analysis of the educational environment of the institution of higher education, the following structural components can be distinguished:

1) value-targeted (a set of general goals and values of pedagogical education, as well as personal aspirations and values that are significant for achieving the established goal of education, primarily in the professional development of a higher education student);

2) material-technical (the totality of all material conditions, technical facilities, practice bases, laboratories, other premises, the totality of all technical means of education);

3) educational-methodological (educational programs, provisions, educational and methodological complexes, methods, means, forms);

4) technological (technologies and techniques, including information technologies, and software);

5) information-knowledge (a set of competencies that form a multidimensional system of professional competence of the future teacher);

6) subject-social (the system of relationships "recipient-teacher", "recipient-recipient", "recipient-administration", "teacher-teacher", "teacher-administration").

An adaptive educational environment (AEE) significantly affects the personality development of both the student and the teacher. AEE in institutions of higher education should be built on the basis of democratic, humane relationships between

засобів освітньої діяльності, а також потенційних можливостей для гармонійного розвитку особистості.

Адаптивне освітнє середовище має свою структуру. Проте, єдиного підходу до визначення структурних компонентів практично немає. Виходячи із попереднього аналізу опрацьованих наукових джерел щодо аналізу освітнього середовища закладу вищої освіти можна виокремити такі структурні компоненти:

1) ціннісно-цільовий (сукупність загальних цілей і цінностей педагогічної освіти, а також особистісних прагнень та цінностей, які є значущими для досягнення встановленої мети навчання, насамперед, у професійному становленні здобувача вищої освіти);

2) матеріально-технічний (сукупність усіх матеріальних умов, технічних споруд, баз практик, лабораторій, інших приміщень, сукупність усіх технічних засобів навчання);

3) освітньо-методичний (освітні програми, положення, навчально-методичні комплекси, методики, методи, засоби, форми);

4) технологічний (технології та техніки, в тому числі інформаційні технології, включаючи програмне забезпечення);

5) інформаційно-знаннєвий (комплекс компетентностей, які утворюють багатовимірну систему професійної компетентності майбутнього викладача);

6) суб'єктно-соціальний (система взаємостосунків "здобувач-викладач", "здобувач-здобувач", "здобувач-адміністрація", "викладач-викладач", "викладач-адміністрація").

Адаптивне освітнє середовище суттєво впливає на розвиток особистості як здобувача, так і викладача. Адаптивне освітнє середовище у закладах вищої освіти має будуватися на основі демократичних, гуманних взаємовідносин між усіма учасниками освітнього процесу, в основу яких покладено: активність, самодіяльність, творчу ініціативу, співпрацю та співтворчість, взаємодопомогу, взаємоповагу, взаєморозуміння. Адаптивне гуманне освітнє середовище – це взаємна повага суб'єктів освітнього процесу як по вертикалі (викладач-адміністрація,

all participants of the educational process, which are based on: activity, self-activity, creative initiative, cooperation and co-creation, mutual assistance, mutual respect, mutual understanding. It also implies formation of mutual respect of the subjects of the educational process both vertically (teacher-administration, administration-teacher, student-teacher, teacher-student) and horizontally (teacher-teacher; student-student). Adaptive humane educational environment in institutions of higher education is a coordinated interrelated activity of management structures (deans' offices and teachers) and their involvement in the organization of the teacher's working hours, composing class schedules and ensuring their correspondence with didactic and hygienic requirements, creating comfortable conditions for students and teachers, thereby ensuring the preservation of the health of the subjects of the educational process and quality training of future specialists for the performance of professional duties [5: 177-179].

An adaptive humane educational and developmental environment (AHEDE) involves the implementation of an individual approach, which involves: humanity, developmental nature of the learning process, dynamism, activation of cognitive activity. Criteria for the effectiveness of the individual approach are the following: the rate of advancement of the higher education seekers to a higher level of success and cognitive independence. The individualization of education involves the implementation of a flexible plan that allows achieving greater differentiation of master's education from the point of view of their functional orientation, taking into account their interests and intellectual and psychophysiological capabilities, ensures the influence of the environment on the quality of work, updating the content of education without increasing the volume of classroom classes, contributes to the development of students' independence, adequacy of self-assessment, responsibility for the quality of education received.

High-quality pedagogical training of

адміністрація-викладач, здобувач-викладач, викладач-здобувач), так і по горизонталі (викладач-викладач; здобувач-здобувач). Адаптивне гуманне освітнє середовище у закладах вищої освіти – це злагоджена взаємопов'язана діяльність управлінських структур (робочих органів – деканатів і викладачів), коли управлінські структури керуються в організації робочого часу викладача, у складанні розкладів занять дидактичними, гігієнічними вимогами, створюючи комфортні умови для здобувачів і викладачів, і тим самим забезпечують збереження здоров'я суб'єктів освітнього процесу і якісну підготовку майбутніх фахівців до виконання професійних обов'язків [5: 177-179].

Адаптивне гуманне освітньо-розвивальне середовище передбачає реалізацію індивідуального підходу. Індивідуальний підхід передбачає: гуманність, розвивальний характер процесу навчання, динамічність, активізацію пізнавальної діяльності. Критерії ефективності індивідуального підходу: темп просування здобувача до більш високо рівня успішності і пізнавальної самостійності. Індивідуалізація навчання передбачає реалізацію пластичного плану, який дозволяє досягати більшої диференціації навчання магістрантів з точки зору їх функціональної орієнтації, врахування їх інтересів та інтелектуальних і психофізіологічних можливостей, забезпечує вплив середовища на якість роботи, оновлення змісту освіти без збільшення об'єму аудиторних занять, сприяє розвитку самостійності здобувачів, адекватності самооцінки, відповідальності за якість отриманої освіти.

Якісна педагогічна підготовка магістрів має на меті не лише відповідність освітньому стандарту, але й підготовленість до виконання інноваційної діяльності. На нашу думку, специфічними особливостями інноваційного навчання магістрантів є формування у них здатності до передбачення на основі постійного аналізу освітянської дійсності та переоцінки цінностей, норм, еталонів; налаштування на прогнозування, конструювання педагогічних дій в

masters aims not only to meet the educational standard, but also to prepare them to perform innovative activities. In our opinion, the specific features of the innovative education of master students are the formation of their ability to predict based on the constant analysis of the educational reality and the reassessment of values, norms, standards. According to I. Dychkivska, the essence of innovative activity lies in the renewal of the pedagogical process, the introduction of new formations into the traditional system, which implies the highest level of creativity. Innovative activity is specific and quite complex, requiring special knowledge, skills, and abilities. With regard to the personal factor of pedagogical activity, this includes: 1) the teacher's openness to dialogic interaction with the pupil, which assumes the equality of the psychological positions of both parties; 2) openness to culture and society, which is manifested in the teacher's desire to change reality, investigate problems and choose optimal ways to solve them; 3) the openness of one's "I" and one's own inner world, that is, the organization of such a pedagogical environment that would contribute to the formation and development of the image of "I". The preparation of future Master of Education for innovative activities is conditioned by innovations in pedagogy, which, in turn, are related to the general processes of globalization and integration in society and education: "Now a new pedagogy is being created, the characteristic feature of which is innovation (the ability to update, openness to new)". The main goal of preparing master students for innovative education is the preservation and development of their creative potential, the development of harmonious thinking based on the combination of the individual's inner freedom and social responsibility, as well as tolerance for dissent. The specific features of innovative learning are its openness, the ability to predict based on the constant reassessment of values, and the readiness for constructive actions in updated situations.

Improvements in the preparation of master's students for innovative activities

оновлених нестандартних ситуаціях. На думку І. Дичківської, сутність інноваційної діяльності полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень до традиційної системи, що передбачає найвищий рівень творчості. Інноваційна діяльність є специфічною і досить складною, потребує особливих знань, навичок, здібностей. Стосовно особистісного чинника педагогічної діяльності, то це означає: 1) відкритість вихователя до діалогічної взаємодії з вихованцем, яка передбачає рівність психологічних позицій обох сторін; 2) відкритість культурі і суспільству, яка виявляється у прагненні педагога змінити дійсність, дослідити проблеми та обрати оптимальні способи їх розв'язання; 3) відкритість свого "Я", власного внутрішнього світу, тобто організація такого педагогічного середовища, яке сприяло б формуванню і розвитку образу "Я". Підготовка майбутніх магістрів освіти до інноваційної діяльності зумовлена інноваціями в педагогіці, які, в свою чергу, пов'язані із загальними процесами глобалізації та інтеграції у суспільстві та освіті: "Нині створюється нова педагогіка, характерною ознакою якої є інноваційність – здатність до оновлення, відкритість до нового". Головна мета підготовки магістрантів до інноваційної освіти – збереження і розвиток їх творчого потенціалу, розвиток гармонійного мислення, заснованого на поєднанні внутрішньої свободи особистості і її соціальної відповідальності, а також терпимості до інакомислення. Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях.

Удосконалення у підготовці магістрантів до інноваційної діяльності здійснюються за такими напрямками:

- введення нових принципів організації навчального процесу;
- створення принципово нових науково-методичних і навчально-дидактичних ресурсів;
- реструктуризація навчального процесу з метою раціоналізації використання

are carried out in the following areas:

- introduction of new principles of organization of the educational process;
- creation of fundamentally new scientific, methodological-educational and didactic resources;
- restructuring of the educational process in order to rationalize the use of educational time and increase its volume for independent work of the master's student;
- end-to-end computerization and informatization of the educational process;
- intensification of the educational process based on active learning methods;
- introduction of comprehensive diagnosis of master's students' knowledge using new technologies and diagnostic tools;
- introduction of modern innovative didactic systems, personally oriented, cultural, creative.

In the pedagogical training of teachers of institutions of higher and pre-higher vocational education, the educational component "Pedagogy of the higher school" plays a leading role.

In determining the content of the course "Pedagogy of the higher school", it is considered that in the conditions of fierce international competition for the mastery of technological and intellectual resources that ensure the development of society, the traditional content and forms of higher pedagogical education are not enough. The transition to a two-cycle system of education involves the concentration of material aimed at productive professional scientific-pedagogical and scientific-research activities, the implementation of a program of increased complexity to meet the educational needs of diligent and gifted students. Our experience confirms that the selection of material is determined not only by the need for master's students to acquire the knowledge and practical experience necessary for the performance of professional duties of an innovative nature, but also by the author's own position that the content of higher education pedagogy should contribute to the development of creative abilities of the individual, activation of deep sources of intellectual potential. We believe that the creative search for higher school pedagogy

навчального часу та збільшення його обсягу на самостійну роботу магістранта;

- наскрізна комп'ютеризація та інформатизація навчального процесу;
- інтенсифікація навчального процесу на основі активних методів навчання;
- введення комплексної діагностики знань магістрантів з використанням нових технологій і засобів діагностики;
- упровадження сучасних інноваційних дидактичних систем, зокрема особистісно зорієнтованої, культурологічної, креативної.

У педагогічній підготовці викладачів закладів вищої та передвищої фахової освіти провідну роль відіграє освітня компонента "Педагогіка вищої школи".

У визначенні змісту курсу "Педагогіка вищої школи" враховано, що в умовах жорсткої міжнародної конкуренції за оволодіння технологічними та інтелектуальними ресурсами, які забезпечують розвиток суспільства, традиційного змісту і форм вищої педагогічної освіти недостатньо. Перехід до двоциклової системи освіти передбачає концентрацію матеріалу, спрямованого на продуктивну професійну науково-педагогічну та науково-дослідницьку діяльність, реалізацію програми підвищеного рівня складності для задоволення освітніх потреб цілеспрямованих й обдарованих здобувачів. Наш досвід підтверджує, що добір матеріалу зумовлюється не лише необхідністю оволодіння магістрантами знаннями і практичним досвідом, необхідними для виконання професійних обов'язків інноваційного характеру, а й власною позицією автора, що саме зміст педагогіки вищої школи має сприяти розвитку творчих можливостей особистості, активізації глибинних джерел інтелектуального потенціалу. Вважаємо, що творчий пошук методики викладання педагогіки вищої школи має здійснюватися за такими напрямками, як генералізація, інтеграція, збагачення змісту курсу, концентрація уваги майбутніх фахівців на його провідних ідеях, уточнення змісту фундаментальних категорій педагогіки, її методологічних основ; формування у майбутніх викладачів і науковців педагогічної спрямованості;

teaching methods should be carried out in such directions as generalization, integration, enrichment of course content, concentration of attention of future specialists on its leading ideas, clarification of the content of fundamental categories of pedagogy, its methodological foundations; formation of pedagogical orientation in future teachers and scientists; mastering practical skills and the ability to apply knowledge in non-standard situations; arming future teachers with modern, personally-oriented learning and education technologies in institutions of higher education; organization of problem situations and independent search for creative solutions to problems; preparation of mini-speech, essays, conducting micro-research; use in the process of teaching dialogue, polylogue, business games; involvement of future masters of education in active participation in various types of lectures (conversation lecture, lecture with pre-planned mistakes, conference lecture, problem lecture, etc.); construction of the course according to the modular principle, etc.

Individual and research-oriented paradigms serve as the basis of master's training. The results of professional self-development should be the master's readiness for pedagogical activity, which includes the following components: **goal-motivational** (ensures focus on personal and professional changes, and above all, on the formation of a pedagogical orientation); **substantive** (presupposes the development of a system of personally appropriated knowledge regarding the mechanisms of professional and pedagogical activity and self-development: the future teacher must learn a system of concepts, concepts that reveal the essence of personally oriented technologies, personally professional reflection, so the product of his pedagogical training should be personalized pedagogical knowledge, skills and skills); **operational** (includes a system of ways, methods, techniques, implementation of pedagogical activities, research activities and self-improvement); **integrative** (presupposes the formation of the ability to design a program of self-improvement of one's personality and the student); **axiological** (includes the ability to form human and universal values); worldview (the ability to

оволодіння практичними навичками і вміннями застосовувати знання у нестандартних ситуаціях; озброєння майбутніх викладачів сучасними особистісно орієнтованими технологіями навчання і виховання у закладах вищої освіти; організація проблемних ситуацій і самостійного пошуку творчого розв'язання проблем; підготовка міні-виступів, рефератів, проведення мікро-досліджень; використання в процесі викладання діалогу, полілогу, ділових ігор; залучення майбутніх магістрів освіти до активної участі у різних видах лекцій (лекція-бесіда, лекція із заздалегідь запланованими помилками, лекція конференція, проблемна лекція та ін.); побудова курсу за модульним принципом та ін.

В основу підготовки магістрів мають бути покладені індивідуальна і дослідницько-орієнтована парадигми. Результатами професійного саморозвитку має стати готовність магістра до педагогічної діяльності, що включає такі компоненти:

цілемотиваційний (забезпечує спрямованість на особистісно-професійні зміни, і перш за все, на формування педагогічної спрямованості); **змістовий** (передбачає розробку системи особистісно привласнених знань щодо механізмів професійно-педагогічної діяльності та саморозвитку: майбутній педагог має засвоїти систему понять, концепцій, що розкривають сутність особистісно зорієнтованих технологій, особистісно професійної рефлексії, отже продуктом його педагогічної підготовки мають бути персоналізовані педагогічні знання, уміння і навички); **операційний** (включає систему шляхів, способів, прийомів, здійснення педагогічної діяльності, науково-дослідницької діяльності та самовдосконалення); **інтегративний** (передбачає формування уміння проектувати програму самовдосконалення своєї особистості та студента); **аксіологічний** (включає в себе вміння формувати людські та загальнолюдські цінності); **світоглядний** (вміння створювати власну педагогічну концепцію).

Отже, готовність майбутніх викладачів до інноваційної діяльності – це цілісне, складне особистісне утворення, що

create one's own pedagogical concept).

Therefore, the readiness of future teachers for innovative activities is a holistic, complex personal education, which includes professional and pedagogical orientation of mental processes, creative and non-standard thinking, systemic professional knowledge, the ability to overcome difficulties and critically evaluate pedagogical experience and the consequences of one's work, forecast and project own activity, constantly improve oneself and ensure a sufficient level of self-organization of pedagogical activity.

Training of future teachers of institutions of higher and vocational pre-higher education is based on the idea of professional-oriented organization of the entire educational process (pedagogy). Many researchers have turned to this idea (S. Antonenko, S. Kornienko, V. Korol, N. Poltavnikova, L. Smirnova, M. Chernysh, P. Shevchenko), but it has not yet received its theoretical justification and introduction in the practice of higher education institutions in the training of future teachers. In their works, scientists call the principle of pedagogy one of the main ones in the selection of educational material in the training of future teachers. In our opinion, classes in professional disciplines in institutions of higher education have at least two purposes - to provide scientific information (to help learn it), and to be a convincing example of masterful fulfillment of the requirements of scientific theory and methodology in the organization of the educational process (to show future teachers how to manage cognitive activity students, how to arouse their interest in a specific educational discipline, how to solve didactic and educational tasks in practice). Therefore, the pedagogy of training and education of future teachers should be seen from all points of view as a model in the pedagogical organization of the educational process problem makes it possible to determine separate directions of pedagogy of the educational process:

- consistent general pedagogical orientation of all educational activities in institutions of higher education (promoting the creation of a positive microclimate around the teaching profession);

- teaching higher education seekers the basics of pedagogical skills through the

включає професійно-педагогічну спрямованість психічних процесів, креативне і творче мислення, системні професійні знання, вміння долати труднощі і критично оцінювати педагогічний досвід та наслідки своєї праці, прогнозувати і проектувати власну діяльність, постійно самовдосконалюватися та забезпечувати достатній рівень самоорганізації педагогічної діяльності.

Здійснення підготовки майбутніх викладачів закладу вищої та фахової передвищої освіти має базуватися на ідеї професійно-орієнтованої організації всього освітнього процесу – педагогізації. До цієї ідеї зверталися і звертаються багато дослідників (С. Антоненко, С. Корнієнко, В. Король, Н. Полтавникова, Л. Смірнова, М. Черниш, П. Шевченко), але вона до цього часу не одержала свого теоретичного обґрунтування і запровадження в практику роботи закладів вищої освіти у підготовці майбутніх викладачів. У своїх роботах науковці принцип педагогізації називають одним із основних у доборі навчального матеріалу у підготовці майбутніх педагогів. На нашу думку, заняття з фахових дисциплін у закладах вищої освіти мають щонайменше два призначення – озброїти науковою інформацією (допомогти її засвоїти), і бути переконливим прикладом майстерного виконання вимог наукової теорії та методики в організації освітнього процесу (показати майбутнім викладачам як треба керувати пізнавальною діяльністю слухачів, як викликати у них інтерес до конкретної навчальної дисципліни, як розв'язувати на практиці дидактичні і виховні завдання. Отже, педагогізація навчання і виховання майбутніх викладачів має виявлятися з усіх поглядів як взірць у педагогічній організації освітнього процесу. Теоретичний аналіз наукових досліджень з цієї проблеми дає можливість визначити окремі напрями педагогізації освітнього процесу:

послідовна загальна педагогічна спрямованість усієї освітньої діяльності у закладах вищої освіти (сприяння створенню позитивного мікроклімату навколо професії педагога);

- навчання здобувачів основам

pedagogical direction of teaching profile and psychological-pedagogical disciplines;

- reflection in the purpose, content, methods, forms of organization of the educational process of all disciplines of the curriculum, each specific specialty of professional and pedagogical orientation (pedagogy).

Pedagogy can be considered as: professional and pedagogical orientation; a system of positive psychological attitudes, social orientations and professional expectations regarding the chosen profession of teacher-educator.

Thus, the professionally oriented training of future teachers of institutions of higher and professional pre-higher education can be defined as a system of organizing the educational process of the educational institution, which ensures the readiness of the student for various types of professional activity.

The following provisions are implemented in the preparation of future teachers of institutions of higher and vocational pre-higher education for pedagogical activity: the training system in the conditions of graduate pedagogical education should promote the development of mobility of both teachers and master's students, become one of the means of achieving European standards; taking into account the main provisions and the relationship between the theories of activity and personality; promotion of personal and professional development and self-development; the inclusion of theoretical and practical training for pedagogical and scientific research, creative, search activities, which involves mastering the skills to operate on the results of one's own research work and the scientific work of other teachers and scientists, to focus on innovative technologies. The combination of modern achievements of pedagogical science and the practice of training specialists implies continuity in the study of pedagogy and psychology (bachelor's – master's degree) and awareness of the importance of pedagogical knowledge, skills, and abilities. The training of the future teacher cannot be effective without the introduction of personally oriented technologies, its basis is the correspondence of the qualities and properties of the master's student to creative pedagogical activity, the

педагогічної майстерності через педагогічне спрямування викладання профільних та психолого-педагогічних дисциплін;

- відображення у меті, змісті, методах, формах організації освітнього процесу усіх дисциплін навчального плану, кожної конкретної спеціальності професійно-педагогічної спрямованості (педагогізації).

Педагогізацію можна розглядати як: професійно-педагогічну спрямованість; систему позитивних психологічних установок, соціальних орієнтацій та професійних очікувань щодо обраної професії викладача-педагога.

Таким чином, професійно-орієнтовану підготовку майбутніх викладачів закладів вищої та фахової передвищої освіти можна визначити як систему організації освітнього процесу закладу освіти, яка забезпечує готовність здобувача до різних видів професійної діяльності.

У підготовці майбутніх викладачів закладів вищої та фахової передвищої освіти до педагогічної діяльності реалізуються такі положення: система підготовки в умовах ступеневої педагогічної освіти має сприяти розвитку мобільності як викладачів, так і магістрантів, стати одним із засобів досягнення європейських стандартів; врахування основних положень та взаємозв'язок теорій діяльності й особистості; сприяння особистісно-професійному розвитку й саморозвитку; включення теоретичної і практичної підготовки до педагогічної й науково-дослідної, творчої, пошукової діяльності, що передбачає оволодіння уміннями оперувати результатами власної дослідницької роботи та науковим доробком інших педагогів і вчених, орієнтуватися на інноваційні технології. Поєднання сучасних досягнень педагогічної науки і практики підготовки фахівців передбачає спадкоємність у вивченні педагогіки і психології (бакалавр – магістр) та усвідомлення значущості педагогічних знань, умінь, навичок. Підготовка майбутнього викладача не може бути ефективною без впровадження особистісно орієнтованих технологій, її основою є відповідність якостей та властивостей магістранта творчій

presence of subject-subject interaction (dialogic communication, cooperation, community, empathy).

A master's degree graduate should be ready to solve a wide range of professional tasks, to cooperate with the teaching staff, higher education seekers, administration.

Conclusions and research perspectives.

Therefore, the success of the entire process of social modernization and state-building in Ukraine depends largely on the state of affairs in the national system of pedagogical education, since it is here that the value orientations and motives of people's activities should be formed, corresponding to those forms of social organization and practice that must be rebuilt in the process of reforms.

The new millennium is characterized by a wave of reforms of the system of professional and pedagogical training of future students in European countries, which is caused by the creation of a single educational space, the development of the information society and the need to prepare future specialists, in particular masters of education, to work in new socio-economic conditions, in conditions of strict competition and mobility, increased requirements for the quality of their professional and pedagogical knowledge, abilities, skills, ability to adapt in the educational space.

The development of a problem under investigation is related to: finding a ratio of goals, complexity, logic, variability of training; models of interaction between teachers and students; definition of the content of the pedagogical process, a combination of rational, emotional and empathic; modernization of teaching technology; taking into account the world experience of innovation and traditions in pedagogical education; the methodology and technology of designing the pedagogy of the process of training specialists at the subject level, the integral educational process in the institution of higher education; choosing the direction and principles of development of university education.

педагогічній діяльності, наявність суб'єкт-суб'єктної взаємодії (діалогічне спілкування, співпраця, співдружність, співпереживання).

Випускник магістратури має бути готовим до вирішення широкого спектру професійних завдань, до співпраці з педагогічним колективом, здобувачами, адміністрацією.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок.

Отже, від стану справ у національній системі педагогічної освіти значною мірою залежить успіх усього процесу соціальної модернізації та державотворення в Україні, оскільки саме тут повинні сформуватися ціннісні орієнтири та мотиви діяльності людей, адекватні тим формам соціального устрою та практики, що мають бути відбудовані у процесі реформ.

Нове тисячоліття характеризується хвилею реформ системи професійно-педагогічної підготовки майбутніх здобувачів в країнах Європи, що зумовлено створенням єдиного освітнього простору вищої освіти, розвитком інформаційного суспільства та необхідністю формування готовності майбутніх фахівців, зокрема магістрів освіти до діяльності в нових соціально-економічних умовах, в умовах жорсткої конкуренції та мобільності, підвищених вимог до якості їх професійно-педагогічних знань, умінь, навичок, здатності адаптуватися в освітньому просторі.

Розробка визначеної проблеми пов'язана з: пошуком співвідношення цілей, складності, логіки, варіативності навчання; моделей взаємодії викладачів і здобувачів; визначенням змісту педагогічного процесу, поєднання раціонального, емоційного й емпатійного; модернізацією технології навчання; врахуванням світового досвіду новаторства і традицій у педагогічній освіті; методологією і технологією проектування педагогізації процесу підготовки фахівців на рівні предмета, цілісного освітнього процесу у закладі вищої освіти; виборі спрямування і принципів розвитку університетської освіти.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Bakhmat, N., & Sydoruk, L. (2019). Formuvannia suchasnykh uiavlen pro adaptivne osvitnie seredovyshe zakladu vyshchoi osvity [The formation of modern ideas about the adaptive educational environment of a higher education institution]. *Osvitnii prostir Ukrainy – Educational space of Ukraine*, vyp. 15, 17-25 [in Ukrainian].
2. Bibik, N.M. (2004). Kompetentnisnyi pidkhd: refleksyvnyi analiz zastosuvannia [Competency approach: reflective analysis of application]. *Kompetentnisnyi pidkhd u suchasni osviti: svitovy dosvid ta ukraïnski perspektyvy – Competent leadership in contemporary education: global experience and Ukrainian perspectives*. Kyiv: "K.I.S.", 45-50. (Biblioteka z osvitnoi polityky) [in Ukrainian].
3. *Bila knyha natsionalnoi osvity Ukrainy [White book of national education of Ukraine] / [za zah. red. akademika V.H. Kremenia; NAPN Ukrainy]*. (2010). Kyiv: Inform. Systemy, 347 [in Ukrainian].
4. *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukraïnskoi movy (z dod., dopov. ta CD) [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language (with supplement, supplement and CD)] / [uklad. i holov. red. V.T. Busel]*. (2009). Kyiv–Irpın: VTF "Perun", 1736 [in Ukrainian].
5. Vitvytska, S.S. (2017). Seredovyshechnyi pidkhd u pedahohichnii pidhotovtsi mahistriv osvity do profesiinoi pedahohichnoi diialnosti [Environmental approach in pedagogical training of masters of education for professional pedagogical activity]. *Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia u zakladakh osvity: zb. nauk. prats. Naukovi zapysky Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu – Scientific notes of the Rivne State Humanities University*, vyp. 15 (58). Rivne: RDHU, 177-179 [in Ukrainian].
6. Hontarovska, N.V. (2012). *Teoretychni ta metodychni zasady stvorennia osvitnoho seredovyshecha yak faktor rozvytku osobystosti shkoliara [Theoretical and methodological principles of creating an educational environment as a factor in the development of a student's personality]*. Kyiv, 213 [in Ukrainian].
7. Dychkivska, I.M. (2004). *Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii [Innovative pedagogical technologies]: navch. posib.* Kyiv: Akademydav, 352 [in Ukrainian].

Received: August 06, 2024

Accepted: August 30, 2024